

✓
KUNGL. UNIVERSITETETS BIBLIOTEK

UPPSALA

—
Landsmålsarkivet
—

2489

Västergötland
Källands hd

Hägerslöds
✓

Björkman, A. J. 1930

Svar på ULMA:s frågel. 1
om mjölkhuskällning

7 bl. 4c

2489

Mjölkhushållning.
Häggeslät i Kallands härad. N. J. Björkman.

I. Olika slag av mjölk och hushåll-
rande benämningar.

Mjölk (allmänna benämninga), komjölk
(anner förekom inte), främjölk (i tre läer ätter
kalvinga), kovarmer (a = a i har), silater eller
silter, silsup (för barn strax ätter siling),
söter, dragen (nojet mindre söter), blåsur (än-
na den surnat eller löpna), surer, löpen eller
löpnater, skämmater, skämmemjölk, gredde (e-ljud),
empemjölk eller lättemjölk (äppkom genom iempater
emp = lätte, varmät fast beströks före siling; it;
bekommen från nojen, som kall i förvar, från obekant
ursprung; sejemjölk eller längmjölk va sejar empemjölk).

na-mjölk
sil-sup
0.30.
Kovarn
Landsm. Upps. 2489
Dragen
blåsa
löpen
ymp-mjölk
tät-mjölk
ymp, lätte
seg-mjölk
läng-mjölk

Landsm. Upps. 2489
A. J. Björkman. 1930. HÄGGSLEDE

De gör betgång användes de samre plaga
de griser å höns. Mjolk som kenne är väras, sål-
des de mjolketösa eller gas bort de fastina,
som ka om surer mjolk må.

II. Mjolkkrasser.

Mjolkessopp: söter eller surer mjolk, den
sura befrakter först frå en del vattle, må små brö-
keda i, ensamt eller besammans må kött, fläck,
kokt eller stekt, eller sell, rår eller stekter i panna
eller på glöer. Eller dracks söter mjolk, ibland ^{amp} kok-
ter, besammans må brö å nämnda beväner.

Äddopp: söter mjolk i skea de grötklonken där
(vassgröt, för å blänne mjöl men i senare tier
å kara rågmjöl, nu bordlagda). Filtklonke: surer
mjolk eller empenmjolk "må kakel på". Vassblän-
na: söter mjolk må nojer vatten; bars ut de

mjolk-soppa

gröt-dopp

gröt-
klunk

fil-brun

vass-blanda

folket ännu anstiera. Kennemjolk: präsmor
 kenninga; dracks allt ätter behag. Halvost
 elle rämjolkspannekaka: får sin fasthet
 utan mjölk mjölk. Blöst elle ölsupa: mjölk
 ka på värdet kall mä lite mjöl ä ve oppvar-
 minga ochern mä lite drack elle atika.

höra-mjölke
 halv-ost
 rämjölkes-panne-
 kaka
 ä?
 öl-ost
 öl-supa

För övrigt ingeck ju mjölk i mjölke.
gröt (korngröns- eller risgröns-), välling, pan-
 nekaker, monkä, äggröra, säser, baking, gora,
 kornä, vaffler (småbrö munder i bråk).

mjölke-gröt
 Landsm: Upps: 2489
 A. J. Björkman. 1930. HÄGGESLED

III. Förvaring.

Mjölkefat: ä prä (svartvada ä pil elle
 trägformina), lorfat elle bonka ä bleckplåt.
 I skop, skänk elle på höller i framkammern,
 bröghuset elle om sommern i källarn. Mjölke-
skopen elle halvostken, vari mjölkefat: laggkäre

mjölke-fat
 mjölke - fästa m.
 halv-ost m.
 — ?

må en å ståvera høyre som håndlag; penare
mjølkeflaska å bleckplåt. Sil: uså krå må
bleckplåt, forsedd må en mängd fina kol.

Sil

Skåmmeske: ena større ske, iblan må flater
botten å utan oppstående kant te venster(e-gjød).
Gredde samlas i et fat nojen dag, dess da
kydde te kenna.

Skum-ske

IV. Beredning av smør.

Kenna: laggekåle, kennetyjel må krissa
som hade flere kol å uttagninger ikring, ken-
nelok må kol for tyjel å dærikring en skål-
formater opphøijning, så der må kennetyjeln fæl-
jane gredde skulle renna ner ijen. Fatt må gred-
den oppvårundes ve, i elle på spisen. En liter
greddestatt vespas te smør i pøssiane kåle.

kærn
tyjel

kærn
tyjel

Landsm. Upps. 2489

A. J. Björkman. 1930. HÄGGESLEB

Smör ällas må en större ske i
 ett större eller mindre fat må flere vatten
 salling därätter å mera älling. För åsmaking
 bråka på bjus på kennesomorgås. Smörslaga kånne
 läggas i ena smörkötta, å lite laggskele må lok.

Smör-slaga f.

Smör-lytta f.

Smörask (liten, svarwater) måfårdes ve kvårnereser m. fl.

Smör-ask

På större smörslager å mindre smörkötta
 kånne säljas på torjet i Lidköping.

V. Beredning av ost.

Hithörane benämningar: ost, ystemiölk,
 ysta, löpe, ystekar, ystekarög, pläcka.

ost-

Landsm. Upps. 2489.

A. J. Björkman. 1930. HÄGGESLED

löpe

Ostlöpe: kalvens löpmage å då ostlike mag-
 innehåll, som mest förvaras borkat å före gag-
 nant lägges i lite vatten för att dra ur, dess vat-
 tens låger. Ystekar: ofta utå en inroten grane-
 stockstete, luskalkater å lagom tjocklek (o-hjud) å

yst-ka

forsidder må flera hol för vassel, kotten iblan
 å eke må må många små regelkännel årnata hol
 å skorer för samma nödda, iblan ene loda,
 men eller mindre firkanter. Norgen å flåtata
 kvesta eller rötter må gör ågång för vassel.

yst - korg

Oskämmater mjölk feck då vara. Opp-
 varminga skedd i non kopperkätel i bröghust
 om inte den stora spisen tydde se. När då loppnad
 å sallats nojil, kogs må stes ostur å laes eller
 hann i kark, iblan må lite inblanning må kom-
 mena, kammencost. Så känne non få smake
 på all när ~~lag~~ myker ost, usmus. Alder
 ihlamminga i kark sallat lite opppä, å
 ene brättrissa laes dit må stes på se präss.
 Änner nora dar vändes ostur i kark å laes
 sine se karka på nojil läftit ställe utan polskem.

yst -
 när
 lag

Ländsm. ppps. 2489

A. J. Björkman. 1930. HÄGGESLED

För att få osten större ve mindre begång se
mjölk känne di om en dag på föthan ysta en ost, som
sina pläckas sönder å pådes mer i hätel, ena pläcka. 1?

pläcka p. IV

Smaken på osten va te stor del utmärkt å
annervessare än som marjeriost fått.

I allmänhet förekom inte här på böjda andra
sorters ost.

Storre elle mindre ostskivorna känne
hela vännas på boged i Lidköping.

På hörta gjordes en mängd ystäl på uså
sänna som hade kor å inte. Di yste julost. Mera
långväga bedda elle mera geveränna känne ha
må sak ena heler pläcka. Anner mera vecker feck
kvinnfolka ofta gå bort må ystemjolk. Fägnan
vanliard kaffe.

Allt dähäringa före "marjeriväsent".

yst-mjolk
långväga bedda
kaffe